

Kansallinen raportti - YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljäs tarkastelukierros - SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n kommentit

Lausuntopyynnön diaarinumero: D6L56D3-22

Yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (Universal Periodic Review, UPR) on YK:n ihmisoikeusneuvoston yhteyteen perustettu valtioiden välisen vertaistarkastelun mekanismi. Sen avulla neuvosto tarkastelee noin neljän vuoden välein kaikkien YK:n jäsenvaltioiden ihmisoikeustilannetta. Suomen neljäs tarkastelu on marraskuussa 2022. Tarkastelua varten Suomen on laadittava tiivis raportti kansallisista ihmisoikeustoimistaan ja edellisen tarkastelukierroksen suositusten täytäntöönpanon onnistumisesta.

Lausuntopyyntö:

Ulkoministeriö pyytää lausuntoanne siitä,

- 1) miten edellisen UPR-tarkastelun suositusten täytäntöönpano on onnistunut ja mitä täytäntöönpanotoimia olisi hyvä raportissa tuoda esille
- 2) mitkä ovat sellaisia yleisempiä ihmisoikeuksiin liittyviä teemoja, joissa Suomi on onnistunut tai jotka kaipaavat lisähuomiota.

Voitte halutessanne kommentoida myös raporttiluonnosta.

SOSTEn kommentit.

2 Teemat, jotka kaipaavat lisähuomiota:

- Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on tarkastellut (raportissaan 2021) Suomea vastaan annettujen järjestökanteluratkaisujen täytäntöönpanoa ja todennut kaikkien viiden ratkaisun kansallisen täytäntöönpanon olevan riittämätöntä. Tämä on ollut toistuvaa, eikä Suomi ole täyttänyt Euroopan sosiaalisen peruskirjan mukaisia velvoitteitaan
- Apulaisoikeuskansleri on lausunnossaan todennut, että poliisilla on vaikeuksia tunnistaa ihmiskauppaa, mikä on myös Suomen raportissa lyhyesti todettu. Oikeuskansleri käynnisti selvityksen, kun mediassa oli raportoinut siitä, kuinka heikosti poliisi on tutkinut vakavia hyväksikäyttörikoksia. Ihmiskaupan vastaiseen työhön tarvitaan riittävien resurssien lisäksi myös viranomaisten koulutusta ja viranomaisyhteistyön sujuvoittamista.
- poliisilla on ollut ongelmia myös seksuaali- ja lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinnassa. Median tekemien selvitysten mukaan tapauksia on esimerkiksi tutkittu niin hitaasti, että rikoksen syyteoikeus on ehtinyt vanhentua.
- SOSTE yhtyy myös Ihmisoikeuskeskuksen raportissaan nostamiin huomioihin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen vahvistamiseksi Suomessa
raportti: <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/upr/upr-2022/>

Kommentit raporttiluonnokseen:

LUKU II Edellisen kierroksen suositusten täytäntöönpano:

Oikeus sosiaaliturvaan

kohta 73 ja 74

Köyhyyttä on vähennettävä määrätietoisesti, perusturvan tasoa on parannettava

Suomi on osana Euroopan sosiaalisen oikeuksien pilarin toimeenpanosuunnitelmaa sitoutunut vähentämään köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrää 100 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Määrästä kolmasosan tulee olla lapsia. Tällä hetkellä Suomessa elää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä lähes 900 000 ihmistä eli 16 prosenttia väestöstä. Ajankohtaisesti etenkin ruuan, bensan ja sähkön hinnan nousu koettelee erityisesti pienituloisia. Lapsiperheköyhyys koskettaa 110 000 lasta ja tämänhetkisen elinkustannusten nousun arvioidaan lisäävän määrää yli 13 000:lla. Köyhyyden vähentämisen tavoitteen saavuttaminen vaatii määrätietoisia toimia eri yhteiskuntapolitiikan alueilla: sosiaaliturvaa, sosiaali- ja terveystaloutta, työllisyyspalveluja, asuntopolitiikkaa ja koulutusjärjestelmää on kehitettävä haavoittuvimmat ryhmät huomioiden.

Perusturvan taso ei Suomessa riitä kattamaan kohtuullista minimikulutusta. Meneillään olevassa sosiaaliturvauudistuksessa on etuusjärjestelmää muokattava ihmisille nykyistä ymmärrettävämmäksi ja selkeämmäksi ja perusturvan tasoa on parannettava. Perusturvan tason korottaminen vähentää viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta.

Oikeus työhön, oikeus oikeudenmukaisiin ja suotuisiin työoloihin sekä talouskasvuun, työllisyyteen ja säälliseen työhön

kohta 75. ”Hallitus on jatkanut työtä vammaisten henkilöiden mahdollisuuksien palkkatyöhön edistämiseksi.”

SOSTE yhtyy hallituksen kantaan, että monista jo tehdyistä toimista huolimatta, jatkotyötä tarvitaan. Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi kesäkuussa 2020 selvityksen Vammaisten henkilöiden työllistymisen rakenteelliset esteet. Selvityksessä tunnistettiin useita rakenteellisia ja lainsäädännöllisiä esteitä, jotka asettavat vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan työelämään osallistumisessa. Selvityksen toimenpidesuosituksista osa on jo edistynyt, mutta työtä tulee jatkaa. SOSTEn 2022 teettämän selvityksen mukaan 61 % yrityksistä ei näe tällä hetkellä mahdollisena heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien, mukaan lukien vammaiset ja osatyökykyiset, palkkaamista. Tarvitaan vahvempia toimia työllistämisen haasteiden poistamiseksi.

Lapset – yleiset periaatteet ja suojele sekä nuorena tehdyt rikokset

kohta 77

”Kansallinen lapsistrategia luo vahvan pohjan lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteiden toteuttamiselle, seurannalle ja arvioinnille”

LISÄYSEHDOTUS 1: .. ja toimii myös osana EU:n lapsitakuun toteuttamista.

LISÄYSEHDOTUS 2: Lasten ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten (esim. vammaiset ja rasismia kokevat lapset) oikeuksien vahvistamiseksi on tulossa vuonna 2023 voimaan

laki yhdenvertaisuussuunnitteluelvoitteen ja yhdenvertaisuuden edistämisen velvollisuuden laajentamisesta varhaiskasvatukseen.

kohta 80. ”Koska yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista...”

Vaikka yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista tuli Suomessa voimaan kesäkuussa 2016, on se vieläkin valitettavan heikosti tunnettu. Kansallinen toimintaohjelman toimenpiteiden toteutuminen vaatii vielä työtä.

LUKU IV Uudet ja nousevat kysymykset – edistysaskeleet ja haasteet

Ilmastokriisi, ympäristön tilan heikkeneminen ja luonnon monimuotoisuuden kato

Suomessa on tehty viime vuosina runsaasti toimia ekologisen kestävyuden vahvistamiseksi. SOSTE näkee, että suurimmat haasteet ovat ekologisen kestävyuden yhteensovittamisessa sosiaalisen kestävyuden kanssa. Nykyisellään esimerkiksi kestävä kehityksen toimikunta on liiaksi irrallaan eri ministeriöiden työstä, ja ilmastopolitiikan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistavia poikkihallinnollisia rakenteita tulisi vahvistaa. Sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtyminen hiilineutraaliin yhteiskuntaan vaatii myös tuekseen laajaa ilmastopolitiikan sosiaalisten vaikutusten arviointia ja seuranta, mikä edellyttää nykyistä laajempia resursseja vaikutusten tutkimiseen.

COVID19-pandemia

Kohta 112. ”COVID-19-pandemia ei ole ohi, ja hallitus käyttää saatuja oppeja pandemian ja sen vaikutusten hillitsemiseen. Toteutettujen toimien arviointi, mukaan lukien tieteelliset analyysit ja politiikkakeskustelut, on tärkeää, jotta globaali yhteisö on tulevaisuudessa varautuneempi.”

LISÄYSEHDOTUS Tärkeätä on myös tehdä yhteistyötä uusien ratkaisujen kehittämiseksi esimerkiksi digiteknologiat ja innovatiiviset välineet.